

עלון בנגינות מזמור שיר

בס"ד

כניסת שבת 6:29
יציאת שבת 7:45

הוצאה לאור:
יצחק חלבה 052-6025436

גיליון מס' 1056 כד' תשרי תשפ"ו

שמיני

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

חלקה השני של פרשתנו עוסק בכשרות בעלי החיים, ובדיני טומאה וטהרה השייכים להם. בפסוקים החותמים את הפרשה מופיע ביטוי הטעון ביאור: "וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הָרָמִשׁ עַל הָאָרֶץ: כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיט לָכֶם לְאֻלָּקִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (ויקרא יא, מד-מה) רש"י מציין את קושיית הגמרא (ב"מ ס"א:א) שהרי ישנן מצוות רבות נוספות שבהן מוזכרת יציאת מצרים אולם התורה מתבטאת בלשון הוצאה, כגון:

1. איסור ריבית: "אֶת כֶּסֶףךָ לֹא תִתֵּן לֹו בְנִיֶּשֶׁךְ וּבְמִרְבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלֶךָ: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (ויקרא כה, לז-לח)
2. מצוות ציצית: "וַעֲשׂוּ לָכֶם צִיצִית עַל כַּנְפֵי בְגֵדֵיכֶם לְדֶרֶתִּי... אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (במדבר טו, לח-מא)
3. משקלות: "לֹא תַעֲשׂוּ עֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁנָה... אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (ויקרא יט, לה-לו)

ואילו במאכלות אסורות כתוב: "הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם". מה הסיבה לשינוי הלשון מ'הוצאה' ל'מעלה'? מתרץ רש"י: (על פי הגמרא שם) "תנא דבי רבי ישמעאל אלמלי לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות - דים, ומעליותא היא גבייהו, זהו לשון מעלה" דהיינו: הימנעות מאכילת שרצים הינה מעלה גדולה לישראל אשר זכו בה ביציאת מצרים. הגמרא (שם) ממשיכה לשאול: האם השכר המובטח על אי אכילת שרצים גדול יותר משכר מצוות ציצית, איסור ריבית ואזהרת משקלות? הרי הדעת נותנת ששכר הפרישה מאכילת שרצים צריך להיות קטן יותר משכר מצוות אחרות כיון שבאופן טבעי נפשו של אדם קצה בהם, ועל כן אין במניעת אכילת שרצים מאמץ גדול במיוחד. מתרצת הגמרא: אומנם אין השכר גדול יותר, אולם "מאיסי למכליניהו" דהיינו מאוס הוא לישראל לאכול שרצים, לכן שבחם ומעלתם של ישראל הוא שמתרחקים ונמנעים מאכילתם. שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: תירוצ הגמרא אינו מובן כלל, שכן אם השכר לנזהר מאכילת איסור אינו גדול יותר ממצוות אחרות - משמע שלמצוה הזאת אין ערך מיוחד על פני האחרות, אם כן מדוע יש מיאוס יתר למי שלא נזהר ממאכלות אסורות? איך יתכן שמעלת מצוה זו ניכרת אך ורק בצד השלילי שלה, במי שעובר עליה?

אומר הרב: על מעשים שלא מצפים מהאדם שיעשה והוא עושה אותם לפני משורת הדין, מגיע לו צל"ש; אולם ישנם דברים שמצד אחד מצפים מהאדם שיעשה אותם, ומאידך אם לא יעשה אותם אזי יחשב לו כפגם חמור. למשל, חייל שממלא את הפקודות המוטלות עליו לא יקבל על כך אות הצטיינות אך אם יסרב לבצע אותם יחשב כמורד במלכות.

כך גם בנידון דידן: מי שנוזהר ממאכלות אסורות אינו זכאי לשכר מיוחד מעבר לשכר המובטח על הימנעות משאר ה'לאוים' שבתורה. אולם מאידך הנכשל במאכלות אסורות הריהו פוגם בנפשו באופן יסודי; זהו פירוש הביטוי 'המעלה אתכם'.

ועדיין צריכים להבין מדוע באמת זה כך? למה אכילת איסור פוגעת בנפשו של האדם יותר משאר איסורים? אין ספק שכל מי שעובר על 'לא תעשה' שבתורה גורם נזק לנפשו, שכן גלוי וידוע לפני מי שברא את האדם מה טוב לנפשו ומה להיפך, והוא יתברך הורה לנו ממה להיזהר בכדי לשמור על נפשנו. אם כן מדוע חמורה יותר פגיעת אכילת איסור משאר 'לאוים', ובה מודגשת עליית ישראל ממצרים? הרי גם באיסור עבודה זרה למשל, היה אפשר לכתוב 'המעלה אתכם מארץ מצרים', שכן זכו ישראל לפרוש מעבודת אלילים שבמצרים!

אומר הרב: כשאדם עובר על לא תעשה כלשהו, כגון עבודה זרה, עבירה משלושת העבירות החמורות שנאמר עליהן 'ייהרג ואל יעבור', אין ספק שפוגע פגיעה חמורה בעצמו אך עדיין מעשה העבירה נשאר מחוץ ממנו, העבירה אינה הופכת לחלק מעצמותו, מה שאין כן אכילת איסור: המאכל חודר לתוך האדם והופך לחלק מבשרו ודמו, ומעכשיו איסור זה עוטף את ליבו של האדם ומונע מכל דבר שבקדושה לחזור לתוכו.

רעיון זה נלמד מדברי התוספות (חולין ה:). הגמרא תמהה כיצד יתכן שאחד האמוראים נכשל באכילת איסור, שכן אפילו בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן (כפי שמובא בהמשך הגמרא, כאשר ניסו להאכיל את חמורו של רבי פנחס בן יאיר מאכל שאינו מעושר והחמור סירב לאוכלו), צדיקים עצמם לא כל שכן שלא ייכשלו באיסור חמור זה? שואלים בעלי התוספות: הרי מצינו שגם צדיקים נכשלו בעבירות חמורות, כגון יהודה בן טבאי שהרג עד זומם שלא כדין, ורבי ישמעאל שקרא והטה את הנר בשבת, אם כן מדוע קשה לגמרא שאמורא נכשל באכילת איסור? מתרץ התוספות: דווקא באכילת איסור אין הקב"ה מביא תקלה לצדיק כיון "שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור". רמז לדבר: "לֹא יֵאָדָה לְצַדִּיק כָּל אֹן" (משלי יב, כא) ראשי תיבות 'לא יאכל'. ומדוע הגנאי כל כך גדול? אלא כמו שאמרנו לעיל, חטאים אחרים נשארים מחוץ לאדם, ואילו המאכל נכנס לתוך גופו והופך לחלק ממנו.

זוהי גם הסיבה שכשתינוק זקוק לחלב אם לבריאותו ואין אמו יכולה להניק אותו, מחזירים אחר מיניקת האוכלת מזון כשר בכדי שלא יחדרו לתוך גופו מאכלות אסורות ח"ו.

וכמו שאומר הפסוק: "אֶל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם" (ויקרא, יא, מג) דרשו חז"ל אל תקרא 'ונטמתם' אלא 'ונטמתם', מלשון טמטום, דהיינו אטימה, שכן אכילת איסור "אוטמת וסותמת מכל חכמה" את לבו של האדם (רש"י יומא לט:). העולה מסוגיה זו הוא שיש לנקוט במשנה זהירות בכל דבר מאכל שנכנס לפינו. לא מספיק שעל המוצר יהיה כתוב 'כשר', חייבים לבדוק איזה סוג או רמה של כשרות יש בו, וכל שכן כשמדובר בפירות או ירקות שמצריכים בדיקה מתולעים, שם נצרכת ערנות מרבית לבל 'נשקץ את נפשותינו'.

לאחר ההשתדלות שלנו וודאי שהקב"ה לא יביא תקלה על ידינו וישמור אותנו מכל מכשול.

שבת שלום יצחק חלבה

לעיון נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, מרטין בן ברברדו, חיים יוסף בן שרה, דניאל בן שרה, שלום בן שמחה, דוד הרוש בן לאה, ויצמן מור בן גורג'יה, בנימין בן נדרה, שמחה דניאל בן שמואל ושרה, יצחק בן מוזל טוב, יעקב יהושע בן חיים יחזקאל, שלמה ידידיה בן עליזה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילוז בן מרים, מרת אמי אולגה בת קלרה, רחל בת יעקב ורודובצקי, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.ג.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד